

Kütləvi kommunikasiya vasitələrinin gənclərin sosiallaşmasında rolu

Açar sözlər: sosiallaşma, gənclik dövrü, şəxsiyyətin formalaşması, kütləvi informasiya vasitələri

Sosiallaşma- fərd tərəfindən bir cəmiyyətdə mövcud olan sosial normalar, dəyərlər və davranış stereotiplərinin bütöv bir asimiliyaya prosesidir. Bu prosesi Y.Q.Volkov belə dəyərləndirir: "...onun ictimai şəxsiyyəti formalaşır - o cəmiyyətin tam hüquqlu bir üzvü olur, onun normalarını qəbul edir və gözləntilərinə uyğun davranır".

Gənclərin sosializasiyasının problemi sosiallaşmanın əsas istiqamətlərindən biridir və ən əhəmiyyətlisidir. Gənclərin müxtəlif qruplarının iqtisadi, sosial, siyasi və mədəni mövqeyinə aid xüsusi məsələlərinin nəzarətsiz qalması arzuolunmaz nəticələr verə bilər. Gənclik dövrü –bu ən çətin və ən məsuiyyətli bir mərhələdir və bu mərhələdə şəxsiyyət ictimailəşir, onun intellektuallaşması baş verir. Ancaq bu anda öyrənilən və bir insanın gələcək həyatını təyin edən prinsiplər və konsepsiyalar həmişə ictimaiyyət tərəfindən qəbul olunmur.

Bir şəxsin sosiallaşması onun həyatı boyunca davam edir. Lakin uşaqlıq, yeniyetməlik və gənclik illəri fərdin şəxsiyyətinin mənəvi dəyərlərinin formalaşmasında mühüm rol oynayır ki, bu da onun bütün gələcək həyatını proqramlaşdırır. Şəxsiyyətin formalaşması, alınan informasiyaların davamlı təsiri altında meydana gəlir, bu da gənclərin dəyər yönümlərinə, davranışlarına təsir göstərir. Gənclərin sosiallaşma prosesini müəyyən edən ailə, təhsil, ortaq mühit kimi bir çox sosial amillər arasında medianın da böyük əhəmiyyəti vardır.

Hal-hazırda, media şəxsiyyətin formalaşması üçün ən əlçatan və ən təsirli mexanizm kimi əsas ictimai qurumlardan biridir. Bu ictimai təşkilatın gənclərin auditoriyasına təsir etmək imkanları danılmaz bir faktdır.

Kütləvi informasiya vasitəsi fərdi cəmiyyətə uyğunlaşdırır. Fərdin bir şəxsiyyət kimi formalaşması üçün onun digər insanlarla və cəmiyyətlə qarşılıqlı əlaqədə olması vacib şərtlərdəndir. Bu halda fərd cəmiyyətin dəyərlərini, normalarını və qanunlarını assimilyasiya etməlidir. KİV ictimai təcrübənin əsas ötrücüsüdür, buna görə də ictimaiyyətin sosiallaşması prosesində fəaliyyəti çox vacibdir. A.R. Tuzikov bildirir ki, kütləvi informasiya vasitələri ictimai şüuru proqramlaşdırma gücünə malikdir.

Araşdırmalar göstərir ki, bir insanın şəxsiyyətinin formalaşmasında kütləvi kommunikasiya vasitələrinin rolu yalnız ailə ilə müqayisə edilə bilər. Müasir insan üçün televiziya demək olar ki, məlumatın əsas mənbəyidir. Gənclər boş vaxtlarının böyük hissəsi televiziya ekranı qarşısında keçirir. Bu, televiziya və onun xüsusiyyətlərinin "sürətli cavab" audiovizual media kimi yüksək olması ilə

bağlıdır, çünki hər kəs xəbərləri oxumaq üçün bir qəzet və ya jurnal almaq istəməz. Çünki bu informasiyanı o televiziyaadan çox asanlıqla əldə edə bilər. Yüksək səviyyədə təhsil alan insanlar mətbuata etibar edirlər, çünki ciddi çap nəşrləri təsdiqlənmiş və haqsız məlumatlar verməyəcəklər. Bundan əlavə, mətbuat vasitələrindən istifadə edərkən daha təhlili və daha çox intellektual səy tələb olunur. Televiziyanın maarifçilik, informasiya, əyləncə funksiyaları var. Lakin bəzi televiziyalarda hazırlanan verilişlərin maarifləndirici funksiyasının aşağı olması bu gün gənclərin intellektual səviyyəsinin pisləşməsinə gətirib çıxarır. Bu halda da əsas problem televiziyaaların apardığı efir siyasətidir.

Gənclər alınan informasiya qarşı həssas olmaqla yanaşı, yaşlı nəsildən fərqli olaraq yeni informasiya texnologiyalarını mənsimsəyərək onların əsas istifadəçisinə çevrilirlər. Bu baxımdan kütləvi informasiya vasitələrinin gənclər üzərində olan təsirini bütün dünya alimləri fəal şəkildə araşdırırlar.

Medianın gənclərin sosiallaşmasına təsiri həm müsbət, həm də mənfi nəticələrə gətirib çıxarır ki, bu da kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətinin effektivliyinin artırılmasını zəruri edir.

Müəllimlər, psixoloqlar və sosioloqlar gənclərin intellekti kəskin şəkildə azaldığını, ildən ilə aqressiv bir gəncliyin yetişdiyini bildirirlər.

Məlumat mənbəyi olaraq kütləvi informasiya vasitələri cəmiyyətdə liderlik edir. Medianın təsiri vasitəsilə iqtisadiyyat və siyasət qurulur, maliyyə axınları yönəldilir, əhalinin təhsil və istirahəti təmin edilir. Müasir insanı televiziya, internet, mətbuat və digər məlumat mənbələri olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Məşhur psixoloq Andrey Kurpatovun təbirincə desək, müasir dövüdə təcrübə və informasiyadan önəmli heç bir şey yoxdur: "informasiyanın dəyəri bu gün bütün digər kapitallardan qiymətli - pul, istehsal və informasiya texnologiyalarının özlərindəndə..."

Medianın fəaliyyəti sosial elmi araşdırmaların daim diqqət mərkəzindədir. Mətnlərin məzmununun təhlili və onların müasir gənclərin davranışlarına təsiri bu elmi araşdırmaların əsasını təşkil edir. İnformasiya məhsullarının yayılmasında media fəaliyyətinin, gənclərin prioritetlərinin tədqiqat sıralamasını bir sıra alimlər araşdırıb. Bu tədqiqatçılara Corc Qrebner, S. Holl, Y. Q. Volkov, A. Y. Drozdov və başqalarını nümunə göstərə bilərik.

Müasir media öz fəaliyyəti ilə cəmiyyətə və sosial institutların işinə birbaşa təsir göstərir. Bugünkü gənclərin sosiallaşması prosesini xarakterizə etdikdə, burada ən diqqət çəkən məqam onların intellektual, təhsil, mədəni və mənəvi səviyyələrinin aşağı düşməsidir. Yeniyetmələr və gənclərin inkultrasiyasında əsas problem kütləvi informasiya vasitələrinin prioritet və fəaliyyətində olan dəyişiklikdir. Bundan başqa kütləvi mədəniyyətin standartlarındakı dəyişiklik, gənclərin stimullaşdırılması məsələsi müxtəlif ölkələrin sosioloqları tərəfindən daim müzakirə olunur.

Gənclərin fəal sosiallaşması üçün media qurumlarının işinin effektivliyini artırmasına böyük ehtiyac duyulur. Bu baxımdan gənclərin problemlərini həll etmək üçün kütləvi informasiya vasitələri onları peşə seçiminə təşviq etmək, təhsil almaq, intellektual səviyyəsini artırmaq və inkişaf etdirmək kimi öhtəliyi öz üzərinə götürməlidir.

Medianın bu prosesdəki rolu olduqca əhəmiyyətlidir. Hətta jurnalistləri siyasi sosiallaşmanın aktiv iştirakçıları da adlandırmaq olar. KİV hakimiyyətin IV qoludur. Yəni KİV həmçinin siyasi təsisatdır.